

Komentáře České republiky ke zprávě komisařky Rady Evropy pro lidská práva Dunja Mijatović

po její návštěvě České republiky ve dnech 20. až 24. února 2023

Česká republika děkuje paní komisařce pro lidská práva za její zprávu po návštěvě České republiky ve dnech 20. až 24. února 2023 a za řadu zajímavých diskusí v průběhu návštěvy. Česká republika se hlásí ke spolupráci s Radou Evropy, pokud jde o úsilí o ochranu a podporu lidských práv, a vysoce oceňuje práci Rady Evropy a komisařky pro lidská práva v této oblasti. Zpráva se dotýká řady důležitých témat, kterým se Česká republika dlouhodobě věnuje. Česká republika klade důraz na dodržování lidských práv a vítá možnost spolupráce s Radou Evropy a komisařem pro lidská práva v tomto ohledu. Odpověď České republiky se skládá z reakcí Úřadu vlády, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva zdravotnictví.

Kapitola 1.

Obecné otázky ochrany lidských práv Závěry a doporučení

Novela zákona o veřejném ochránci práv, která by měla umožnit jeho akreditaci jako vnitrostátní instituce pro lidská práva podle Pařížských principů, se připravuje a bude předložena vládě do konce roku. Touto novelou by měla být rovněž zřízena nová instituce ochránce práv dětí (dětský ombudsman), která se zaměří na ochranu jejich práv.

Kapitola 2.

Práva Romů

2.1. Institucionální vývoj Rada vlády pro záležitosti romské menšiny (RVZM), poradní orgán vlády České republiky v oblasti integrace Romů, průběžně monitoruje témata, na která upozornila komisařka Rady Evropy pro lidská práva ve Zprávě po své návštěvě České republiky ve dnech 20. až 24. února 2023.

2.2. Oběti nucené sterilizace GCRMA a jeho pracovní orgán Zdravotně sociální výbor monitoruje vývoj mechanismu odškodňování obětí nucené sterilizace. V této souvislosti přijala GCRMA usnesení, v němž apeluje na Ministerstvo zdravotnictví, aby odstranilo stávající překážky a rozšířilo okruh přijatelných důkazních prostředků. Členové GCRMA navíc upozornili, že oběti mají často problém najít jasné informace o mechanismu odškodnění. Aby byly informace o odškodňovacím mechanismu pro oběti přístupnější, vytvořilo Ministerstvo zdravotnictví speciální webové stránky týkající se odškodňovacího mechanismu. Pokud jde o doporučení, zpráva vyzývá k vypracování jasné metodiky pro posuzování žádostí, zajištění konzistentnosti a spravedlnosti a také k popisu jasných postupů posuzování žádostí a důkazů (bod 34.1).

V roce 2021 zveřejnilo Ministerstvo zdravotnictví na svých internetových stránkách komplexní a srozumitelnou metodiku pro podávání a vyřizování žádostí, včetně označování a hodnocení důkazů. Jedná se o následující stránku na webu ministerstva: <https://www.mzcr.cz/zadosti-o-odskodneni-protipravnich-sterilizaci/>. Informace lze na těchto stránkách nalézt v dokumentu s názvem "Postup-pri-podani-zadosti-opriznani-naroku-na-poskytnuti-jednorazove-penezni-castky-osobam-sterilizovanim-v-rozporu-s-pravem.pdf". Pro všechny potenciální žadatele je zveřejněn také zde: "Pouceni-opravech-a-povinnostech-v-rizeni-o-odskodneni-protipravni-sterilizace.pdf" spolu se vzorem žádosti o odškodnění za sterilizaci. Proces vyřizování žádostí je standardním správním řízením a jeho pravidla, včetně posuzování podkladů, jsou jasně stanovena zákonem č. 297/2021 Sb. o poskytování jednorázové peněžní částky osobám, které byly sterilizovány v rozporu se zákonem, a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen "zákon č. 297/2021 Sb.") a zákonem č. 500/2004 Sb. správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "správní řád").

Konzistentnost a spravedlnost při posuzování žádostí a hodnocení důkazů zajišťují tyto mechanismy: 1. dvoustupňové schvalování rozhodnutí o žádosti, 2. dvoustupňové správní rozhodnutí o žádosti, 3. dvoustupňový přezkum správního rozhodnutí soudem na základě žaloby. Jasná metodika již existuje.

Zpráva dále vyzývá k přehodnocení dříve zamítnutých žádostí ve světle pozměněné metodiky (bod 34.2). Pokud žadatel nesouhlasí se zamítnutím své žádosti, má každý žadatel možnost nechat přezkoumat důvod zamítnutí své žádosti nadřízeným správním orgánem prostřednictvím standardního odvolání. Na základě tohoto odvolání bude případ žadatele přezkoumán odvolací komisí ministra zdravotnictví, která je složena z nezávislých odborníků mimo ministerstvo (§ 152 odst. 3 správního řádu).

To slouží k posílení objektivitu a spravedlnosti rozhodování o žádostech. Poté má žadatel rovněž možnost nechat důvody zamítnutí žádosti přezkoumat soudem na základě žaloby proti nezákonnému správnímu rozhodnutí. Žadatelé jsou o této možnosti informováni (viz výše uvedené internetové stránky ministerstva). Soudní přezkum je rovněž dvoustupňový proces. Žaloby se podávají u Městského soudu v Praze a jsou osvobozeny od soudních poplatků. Kasační stížnost se podává k Nejvyššímu správnímu soudu. Vzhledem k tomu, že zamítnutí žádosti neznamená překážku, může žadatel podat novou žádost bez jakýchkoli omezení. Této možnosti žadatelé často využívají. Vzhledem k širokému spektru opravných prostředků, které mají žadatelé k dispozici, a obrovskému počtu žádostí nepovažuje Ministerstvo zdravotnictví za efektivní znovu posuzovat již zamítnuté žádosti. Ministerstvo zdravotnictví upozorňuje, že některé žádosti byly zamítnuty také proto, že neexistuje žádný důkaz o tom, že žadatel byl sterilizován. Zpráva rovněž vyzývá k přijetí opatření, která by zabránila tomu, aby na žadatele bylo kladeno nepřiměřené důkazní břemeno, včetně zvážení možnosti presumpce nezákonnosti sterilizace (bod 34.3). Vyřizování žádostí o odškodnění, včetně posuzování podkladů, má jasná pravidla stanovená zákonem č. 297/2021 Sb. a správním řádem.

Podle § 5 a § 6 zákona č. 297/2021 Sb. se výslovně jedná o individuální správní řízení zahájené na žádost se standardním rozložením důkazního břemene podle správního řádu. V řízení o žádosti leží břemeno tvrzení a důkazní břemeno na žadateli. Zákon č. 297/2021 Sb. žadatelům usnadňuje práci, neboť po nich požaduje pouze řádné označení listin a dalších důkazních prostředků k prokázání konkrétního tvrzení. Pravidla správního řízení, včetně možností navrhnout důkazy a činit podání ve správním řízení o žádosti, jsou žadatelům v průběhu správního řízení podrobně a srozumitelně vysvětlena, a to zejména v případě, že rozhodné tvrzení není prokázáno. Ministerstvo pak aktivně obstarává žadatelem označené důkazy. Ministerstvo v průběhu správního řízení aktivně získává informace k prokázání tvrzení a k objektivnímu posouzení žádosti, a to od nemocnice, kde ke sterilizaci údajně došlo (vyžádáním zdravotnické dokumentace), ze státních archivů, od obecních a krajských úřadů, od České gynekologické společnosti a od odborného útvaru Ministerstva zdravotnictví pro zdravotní péči.

Ministerstvo poté aktivně obstarává důkazy, které žadatel označil. V průběhu správního řízení ministerstvo aktivně získává informace k prokázání tvrzení a k objektivnímu posouzení žádosti, a to od nemocnice, kde údajně sterilizace proběhla (vyžádáním zdravotnické dokumentace), ze státních archivů, od obecních a krajských úřadů, od České gynekologické společnosti a od odborného útvaru Ministerstva zdravotnictví pro zdravotní péči. Pokud žadatel prokáže, že mu v souvislosti s lékařským zákrokem sterilizace byla přiznána dávka podle předpisů o sociálním zabezpečení, jejíž přiznání bylo vázáno na provedení lékařského zákroku sterilizace, pak je automaticky prokázána nezákonnost sterilizace podle § 3 odst. 3 zákona č. 297/2021 Sb.

Ministerstvo zdravotnictví jako správní orgán odpovědný za vyřizování žádostí má ze zákona roli objektivního, nestranného a nezaujatého správního orgánu, který musí postupovat v souladu se zákonem. Zpráva dále vyzývá k zajištění dostatečných lidských zdrojů pro včasné vyřizování žádostí, včetně odborné podpory v oblasti lidských práv, kulturních a historických otázek (bod 34.4). Důvodová zpráva předpokládala, že bude podáno celkem 400 žádostí, a proto bylo vytvořeno jedno nové pracovní místo, které bude tyto žádosti vyřizovat. V současné době je v evidenci více než 1 300 žádostí a agendu žádostí o odškodnění za sterilizaci vyřizují všichni referenti odboru nad rámec historicky přidělených agend. Pokud ministerstvo potřebuje v konkrétním případě znalecký posudek,

může se snadno obrátit na znalce nebo znaleckou organizaci v souladu se správním řádem a zákonem č. 297/2021 Sb. Zpráva vyzývá k zajištění dostatečné informovanosti o možnosti odškodnění spolu s aktivním vyhledáváním obětí nucených sterilizací. Zvážit prodloužení lhůty pro podání žádosti o odškodnění (bod 34.5).

Počet žádostí podaných každý den naznačuje, že informovanost o osobách, které mají nárok na odškodnění, je dostatečná. Tyto osoby mají navíc silnou podporu nevládních organizací, jako je Liga lidských práv. Některé žadatele zastupuje Liga lidských práv a právníci. Problematice nezákonných sterilizací se pravidelně věnují média. Problematiku sleduje také veřejný ochránce práv. Informace o možnosti odškodnění jsou veřejnosti k dispozici také na internetových stránkách Ministerstva zdravotnictví. Zpráva požaduje, aby byly upřednostňovány žádosti starších žadatelů (bod 34.6.), avšak takový přístup by nepřiměřeně znevýhodnil žadatele, kteří podali žádost dříve.

2.3. Inkluzivní vzdělávání GCRMA také opakovaně přijala usnesení, v němž žádá Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, aby při revizi učebních osnov zahrnula romskou kulturu a historii.

Pokud jde o tvrzení "... před zařazením dítěte do vzdělávacího programu se sníženým počtem výstupů (ať už v hlavním vzdělávacím proudu, nebo ve speciálních školách) musí jeho rodiče dát k takovému postupu souhlas..." (bod 44), je třeba dodat, že k zařazení dítěte do vzdělávacího programu se sníženým počtem výstupů ve speciálních školách je nutná písemná žádost zákonného zástupce (nikoliv pouze souhlas). Česká republika přitom již připravila plán řízení poradenského systému včetně legislativních změn, které tuto situaci změní. I když chápeme, že zpráva popisuje současný stav, ocenili bychom, kdyby se zpráva zmínila i o výše uvedeném plánu.

Pokud jde o zajištění odpovídající míry podpory (bod 46), na základě probíhajících jednání se zmocněncem vlády pro lidská práva, veřejným ochráncem práv a nevládními organizacemi se systém parametrů stále upravuje; byla doplněna možnost mimořádného navýšení počtu školních asistentů na základě žádosti, pokud by standardní parametry nebyly dostatečné. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy je přesvědčeno, že systém parametrů naopak zlepší podmínky inkluzivního vzdělávání a mimo jiné bude působit jako opatření proti segregaci zmíněné v předchozích odstavcích. Proto nesdílíme obavy z nárůstu počtu žáků ve speciálních školách. Je třeba také zmínit, že podle našich zjištění je celkový počet asistentů pedagoga na počet žáků v České republice ve srovnání s ostatními evropskými zeměmi a EU nadprůměrný. Je však třeba vzít v úvahu rozdílné systémy v jednotlivých zemích.

Pokud jde o výzvu k práci na změně paradigmatu v oblasti úlohy testování (bod 54), náš názor je, že vyšetření ve školních poradenských zařízeních je důležité s ohledem na poskytování podpory (např. asistentů). Chápeme však, že to může částečně přispět k umístění žáků do škol a tříd pro žáky s lehkým mentálním postižením. Domníváme se, že je třeba dále pracovat s cílovými skupinami. Důležité je také zmínit, že plán řízení systému školských poradenských zařízení je součástí Dlouhodobého záměru vzdělávání do roku 2027. 2.4. Další připomínky k diskriminaci Romů Dále v oblasti bydlení Ministerstvo pro místní rozvoj předložilo návrh zákona o podpoře v bydlení. Tento návrh zákona by měl být alternativou k původně zamýšlenému návrhu zákona o sociálním bydlení.

Podle návrhu zákona o podpoře v bydlení budou na obcích s rozšířenou působností zřízena kontaktní místa, která budou lidem radit s ohledem na jejich konkrétní situaci, například pomáhat s hledáním nového bydlení za přijatelnou cenu. Mohly by také usnadnit přístup k takovému bydlení poskytnutím záruk majitelům bytů nebo pomocí sociálních pracovníků. Kromě toho budou mapovat bytovou situaci ve své oblasti, což umožní lepší investice do bydlení. Vzhledem k tomu, že se Romové v České republice výrazně potýkají s bytovou segregací a diskriminací na trhu s bydlením, a proto by měli být jednou z cílových skupin tohoto návrhu zákona, podala vládní zmocněnkyně pro záležitosti romské menšiny paní Lucie Fuková v rámci meziresortního připomínkového řízení připomínky, ve kterých žádala o zařazení skupiny osob diskriminovaných na trhu s bydlením např. z důvodu domnělého či

skutečného etnického původu (domníváme se, že Romové by byli většinově zařazeni do této skupiny) do seznamu skupin zvláště zranitelných osob.

Uvedené skupiny získají v systému podpory body navíc, a budou tak upřednostněny před osobami bez statusu zranitelné osoby. Vládní zmocněnec pro záležitosti romské menšiny dále požádal Ministerstvo pro místní rozvoj, aby zaručilo, že v praxi bude přijat jednoduchý důkaz o diskriminaci, aby byl systém podpory co nejdostupnější. Tyto dvě připomínky v současné době Ministerstvo pro místní rozvoj vypořádává, neboť meziresortní připomínkové řízení stále probíhá.

2.5. Zacházení s ukrajinskými Romy Pokud jde o romské uprchlíky z Ukrajiny, GCRMA doporučila vládnímu zmocněnci pro lidská práva, aby zřídil pracovní skupinu pro potřeby zvláště zranitelných skupin uprchlíků. Tato pracovní skupina byla zřízena v květnu 2022 a skládala se ze zástupců ministerstva vnitra, ministerstva práce a sociálních věcí, ministerstva pro místní rozvoj, správy uprchlických zařízení, regionálních romských koordinátorů, nevládních organizací a dalších příslušných institucí. Rada ve svém usnesení doporučila vládě zajistit rovný přístup pro všechny žadatele v procesu podávání žádostí o dočasnou ochranu, aktivně zjišťovat aktuální datum vstupu žadatelů do schengenského prostoru, zajistit možnost správního a soudního přezkumu odmítnutých žádostí o dočasnou ochranu, zajistit dostatečné ubytovací kapacity i poskytování transparentních informací o ubytovacích kapacitách a v neposlední řadě zajistit poskytování sociálních služeb všem uprchlíkům včetně přístupu ke zdravotní a sociální péči a vzdělávání dětí.

Kromě toho GCRMA doporučila vládě, aby zahájila jednání s UNHCR o nabízené finanční podpoře určené na posílení kapacit v oblasti pomoci ukrajinským uprchlíkům, včetně kapacit regionálních asistenčních center pro pomoc a asistenci Ukrajině.

Kapitola 3.

Osoby se zdravotním postižením

3.1. Obecný vývoj V reformě psychiatrické péče došlo navzdory slibnému začátku v letech 2017-2020 ke zpomalení zavádění jednotlivých potřebných změn.

Proto byly úkoly z reformy začleněny také do Národního plánu podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením (2020-2025). Bohužel se zatím nepodařilo znovu nastartovat významné systémové změny a opatření obsažená v Národním akčním plánu pro duševní zdraví 2020-2030, který vláda schválila v lednu 2020, nebyla dosud realizována. Ministerstvo zdravotnictví jako orgán odpovědný za realizaci celého procesu realizuje pouze dílčí kroky, například aktivní zapojení peer konzultantů (bod 73).

Vládní výbor pro zdravotně postižené osoby se podílí na zajištění provádění a koordinaci Úmluvy jako vládní koordinační, poradní a iniciativní orgán pro otázky zdravotního postižení. Koordinuje tak tvorbu národních plánů podpory osob se zdravotním postižením, ale také monitoruje plnění jejich jednotlivých opatření. Za účelem efektivní realizace současného plánu byla vytvořena pozice ministerských koordinátorů a meziresortní implementační skupina. Jednotlivé úkoly jsou řešeny také na samostatných schůzkách se zástupci ministerstev. Sekretariát výboru zároveň v případě potřeby vydává metodické materiály, které mají odpovědným orgánům pomoci při plnění úkolů, např. mapování bariér v budovách úřadů a dalších institucí (bod 74).

Přestože Národní plán není pro územní samosprávné celky přímo závazný, jsou tyto nejen zahrnuty do jeho tvorby, ale je s nimi také průběžně komunikována potřeba realizovat jednotlivé kroky k zajištění rovných práv osob se zdravotním postižením ve všech oblastech. Proto při Vládním výboru působí také expertní skupina pro regionální rozvoj, která projednává aktuální a koncepční otázky v této oblasti se zástupci všech krajů. Osoby se zdravotním postižením a jejich organizace se také podílejí na tvorbě národních a regionálních plánů prostřednictvím pracovních skupin a dalších způsobů participace. V souladu s úkolem obsaženým v národním plánu provedla Česká školní

inspekce ve školním roce 2022/2023 šetření, jehož cílem bylo zjistit počet žáků se sluchovým postižením ve školách zřízených podle § 16 odst. 9 školského zákona a kvalitu jejich vzdělávání a výuku českého znakového jazyka na těchto školách.

Výsledky tohoto šetření budou zveřejněny v nadcházejících měsících. Rodiče žáků se sluchovým postižením i zástupci neziskových organizací dlouhodobě upozorňují na nedostatečné kompetence pedagogů ve výuce českého znakového jazyka a nedostatečnou úroveň komunikace s žáky, jejichž mateřským jazykem je právě český znakový jazyk. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy si je těchto problémů vědomo a snaží se ve spolupráci s rodiči a organizacemi najít vhodná řešení. V minulosti byl Národním pedagogickým ústavem realizován projekt související s popisem jazykového rámce českého znakového jazyka. Nyní probíhají jednání o realizaci navazujícího projektu, jehož prostřednictvím by měl být vytvořen referenční rámec pro zkoušky z českého znakového jazyka (bod 76).

3.2. Právo na nezávislý život a začlenění do komunity

Výbor opakovaně upozorňuje na nutnost nezbytných změn zvyšujících možnosti osob se zdravotním postižením zůstat ve svém přirozeném sociálním prostředí a dostupnost individualizované komunitní péče. Proto jsou opakovaně vedena jednání s Ministerstvem práce a sociálních věcí a Ministerstvem financí o dílčích změnách jednotlivých zákonů s cílem zvýšit dostupnost sociálních služeb, příspěvku na péči a dalších podpor vedoucích ke zvýšení reálných příjmů osob se zdravotním postižením (např. zachování slevy na dani na manželku/manžela i pro pečující osoby). V současné době se reálná kupní síla příspěvku na péči neustále snižuje, a tím se zhoršuje i dostupnost sociálních služeb. I přes intenzivní jednání se nepodařilo tuto situaci zlepšit z důvodu konsolidace veřejných financí.

3.3. Nedobrovolné umístování do sociálních a zdravotnických zařízení a nedobrovolná léčba

V oblasti nedobrovolného umístování osob se zdravotním postižením do zařízení sociálních služeb Ministerstvo práce a sociálních věcí předpokládá jeho právní úpravu prostřednictvím novely zákona o sociálních službách. Vzhledem k dlouhotrvající odborné a politické diskusi o této novele se bohužel zatím nepodařilo tuto problematiku účinněji posunout. Zpráva upozorňuje na nedobrovolnou hospitalizaci, která je v rozporu s článkem 5 Evropské úmluvy o lidských právech (právo na svobodu a bezpečnost). V této souvislosti zpráva upozorňuje, že o nedobrovolné hospitalizaci musí být informován soud, který musí rozhodnout, zda jsou splněny podmínky pro tuto hospitalizaci a jak dlouho může trvat. Organizace pracující s lidmi, kterým hrozí nedobrovolná hospitalizace, vyjádřily obavy z nedostatku informací (článek 85 a 86).

Právní předpisy upravující tuto oblast se touto problematikou podrobně zabývají. Zde je třeba vzít v úvahu i aplikační praxi, pro kterou jsou tyto předpisy používány, a současně i výkladové postupy, které se k těmto předpisům vztahují. Například soudní rozhodnutí ne vždy obsahují úplný popis rozhodovacích mechanismů a všechny informace potřebné pro správný průběh takové hospitalizace jak pro samotné pacienty (osoby se zdravotním postižením a jejich opatrovníky), tak pro poskytovatele zdravotní péče. Znění zprávy také často prezentuje pohled organizací zastupujících osoby se zdravotním postižením bez vyváženého zastoupení názorů či informací o nastavení a kompetencích systému ze strany příslušných ministerstev a státních institucí.

3.4. Způsobilost k právním úkonům

Výbor si je vědom problémů, které se v praxi vyskytují při omezování způsobilosti k právním úkonům a při provádění opatrovnických a podpůrných opatření. Proto byla v roce 2020 zřízena Expertní skupina pro podporu osob s omezenou způsobilostí k právním úkonům, jejímž cílem je zejména zmapovat využívání podpůrných opatření v případech omezení způsobilosti dospělé osoby k právním úkonům upravených občanským zákoníkem, navrhnout efektivní sdílení dobré praxe a řešení v oblastech, kde je v současné době praxe nedostatečná. Jejimi členy jsou nejen zástupci zainteresovaných ministerstev, ale také zástupci odborné a akademické sféry, Kanceláře veřejného

ochránce práv a zástupci organizací hájících práva osob se zdravotním postižením. V současné době je za nejzávažnější nedostatek považováno neustanovení odpovědného orgánu pro veřejné a soukromé opatrovnictví. Jednotlivá ministerstva jako Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo práce a sociálních věcí se zabývají pouze dílčími otázkami v rámci své působnosti.

Absence manažera pro tuto problematiku se výrazně projevuje v realizaci těchto institutů v praxi. Řada aspektů, které by zajistily kvalitní a efektivní výkon opatrovnictví, jako je metodické vedení a koncepční vzdělávání opatrovníků, a to jak veřejných, tak soukromých, není koncepčně a metodicky upravena. Výbor proto v této souvislosti přijal usnesení ze dne 7. srpna 2023, kterým požádal vládu o provedení potřebných legislativních kroků k určení odpovědného orgánu pro veřejné i soukromé opatrovnictví. V současné době se také připravuje nový zákon, který by měl pomoci vyřešit stávající nejasnosti, včetně určení odpovědného orgánu (Ministerstvo práce a sociálních věcí). Předmětem návrhu v současné podobě je však pouze veřejné opatrovnictví, soukromé opatrovnictví by tak bez další podrobné úpravy zůstalo zcela nesystémové. Proto Výbor spolu s dalšími subjekty usiluje o rozšíření působnosti tohoto zákona i na soukromé opatrovnictví a v tomto ohledu v současné době probíhají intenzivní jednání na nejvyšší úrovni.

3.5. Ochrana osob se zdravotním postižením

Zpráva vítá legislativní změny zákona o zdravotních službách, které od 1. ledna 2022 zakazují používání klecových lůžek v psychiatrických léčebnách (článek 92). Ministerstvo zdravotnictví upozorňuje, že vyloučení používání omezovacích prostředků v podobě umístění pacienta do klecového lůžka se netýkalo pouze psychiatrických nemocnic, ale všech zdravotnických zařízení. Zpráva odkazuje na důkazy o používání síly, včetně omezování v různých formách, vůči osobám se zdravotním postižením. V roce 2002 vyšel najevo šokující případ ženy, která byla v psychiatrické nemocnici v Opavě nepřetržitě připoutána k lůžku po dobu 12 let (článek 93). Ministerstvo zdravotnictví intenzivně pracovalo s psychiatrickými nemocnicemi na kvalitě jejich služeb a dodržování lidských práv v období 2018-2022, kdy byly připraveny transformační plány těchto zařízení, včetně části přímo se zabývající změnami v oblasti kvality. Pro změnu přístupu k pacientům je nutná dlouhodobá a trvalá podpora ze strany zdravotnických zařízení i jednotlivců.

Z tohoto důvodu byl nedávno přeložen elektronický školicí nástroj WHO QualityRights zaměřený na duševní zdraví, lidská práva, postižení a zotavení. Využita byla také sada nástrojů WHO QualityRights pro hodnocení a Průvodce školicím programem WHO pro kvalitu péče o osoby s duševním onemocněním. Bylo rovněž zavedeno vzdělávání o deeskalaci a konceptu Safewards - zajištění bezpečného oddělení s minimem režimových opatření a snížení potřeby omezovacích prostředků. Současně byly vypracovány také doporučené postupy pro psychiatrické nemocnice, které se zaměřují na mechanismy podávání stížností, právní odpovědnost za používání omezovacích prostředků a individuální plánování.

Kapitola 4: Další nastolené otázky

4.1. Násilí na ženách a domácí násilí Vláda schválila návrh na ratifikaci Istanbulské úmluvy dne 21. června 2023 a předložila jej oběma komorám Parlamentu ČR ke schválení.

Probíhají politické debaty a v obou komorách jsou plánovány vzdělávací debaty s odborníky s cílem vzdělávat, zdůrazňovat význam a vyvracet mýty o úmluvě.

Vládní zmocněnec pro lidská práva ratifikaci nadále důrazně podporuje.

I prezident republiky, další členové vlády a parlamentu šíří povědomí o významu a užitečnosti Istanbulské úmluvy.

Vláda nyní také připravuje novou definici znásilnění, která by posílila ochranu obětí trestáním nedobrovolného sexu, nikoli pouze nuceného. Návrh nyní projednávají jednotlivá ministerstva. Nový Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2023-2026 schválila vláda v

srpnu 2023. V návaznosti na předchozí dokumenty počítá se zařazením tématu domácího a genderově podmíněného násilí do rámce vzdělávací programy spolu s metodickou podporou a podporou vzdělávacích a osvětových aktivit v oblasti domácího a genderově podmíněného násilí. Dále podpoří rozvoj specializovaných služeb pro oběti sexuálního násilí, zvýšení jejich kvality a jejich dostupnosti a provázanosti. V neposlední řadě by měla zajistit další vzdělávání a specializaci odborníků v kontaktu s osobami ohroženými domácím a genderově podmíněným násilím a také bezpečnost a přístup obětí ke spravedlnosti.

4.2. Situace LGBTI lidí

Novelu občanského zákoníku a některých dalších zákonů umožňující manželství párům stejného pohlaví se všemi právy a povinnostmi projednala Poslanecká sněmovna Parlamentu v 1. čtení v červnu 2023 a postoupila k dalšímu projednání svým výborům. 2. čtení by pak mělo proběhnout na konci října 2023. Mnoho předních českých politiků a úředníků odsoudilo nenávistný útok v bratislavském klubu Tepláreň v říjnu 2022.

Patřili mezi ně například prezident republiky, předseda vlády, 1. místopředseda vlády a ministr vnitra, předseda Senátu nebo předseda Poslanecké sněmovny. Zmíněnou výzvu Společně proti nenávisti podpořili i další jako předseda Senátu. Politici vyjadřují podporu LGBT+ lidem i při jiných příležitostech.